

Nr 148.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1934 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare stöd från statens sida åt Kalix träindustriaktiebolag.

(4:e avd.)

I en till riksdagen den 27 april 1934 avlåten proposition, nr 266, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att till stöd åt Kalix träindustriaktiebolag må på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas, utlämnas ett lån å 1,500,000 kronor, *dels ock* bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Statens utlåningsfonder: Fonden för låneunderstöd» för sagda ändamål för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel, av 1,500,000 kronor.

I proposition den 20 maj 1927, nr 252, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att *dels* medgiva, att Kungl. Maj:t finge enligt i statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag angivna grunder lämna bistånd till återupptagande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken i Norrbottens län, *dels ock* å riksstaten för budgetåret 1927/1928 bland utgifter för kapitalökning under titeln »Låneunderstöd» för understöd till återupprättande av viss industriell verksamhet anvisa ett reservationsanslag å 2,000,000 kronor, därav att täckas av andra statsinkomster än lånemedel 500,000 kronor och att täckas av lånemedel 1,500,000 kronor. Vad sålunda föreslagits bifölls av riksdagen, som i skrivelse den 8 juni 1927, nr 310, anmälde sitt beslut i frågan.

Kungl. Maj:t föreslog därefter i proposition den 27 januari 1928, nr 38, riksdagen att medgiva, att vid lämnande av det i förstnämnda proposition avsedda biståndet till återupprättande av industriell verksamhet i Nederkalix socken finge tillämpas de grunder, som av föredragande departementschefen angivits i statsrådsprotokollet över socialärenden för sistnämnda dag. I skrivelse den 17 februari 1928, nr 19, anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit.

Slutligen har Kungl. Maj:t i proposition den 20 mars 1931, nr 197, föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att Kungl. Maj:t finge genom teckning av aktier ävensom genom vissa andra åtgärder lämna ytterligare bistånd till den av Kalix träindustriaktiebolag bedrivna industriella verksamheten i Neder-

kalix socken, allt i överensstämmelse med av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 mars 1931 angivna grunder, dels ock bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Fonden för statens aktier» till teckning av aktier i nämnda aktiebolag för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor. I skrivelse den 6 maj 1931, nr 179, anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit vad sålunda föreslagits.

Då aktiebolaget Ytterstfors-Munksund, vilket ägde de i Nederkalix socken belägna sågverken vid Karlsborg och Båtskärsnäs, nödgades under åren 1924—1925 inskränka samt under år 1926 nästan helt och hållet nedlägga driften vid dessa anläggningar, medförde detta inom kommunen en omfattande arbetslöshet. På grund härav sökte man därstädes bilda ett nytt aktiebolag huvudsakligen med intressenter från orten, vilket bolag skulle från aktiebolaget Ytterstfors-Munksund, som gått i konkurs, förvärva sågverket vid Karlsborg ävensom en bolaget tillhörig sulfatfabrik därstädes, vilken redan tidigare nedlagts, och iståndsätta dessa anläggningar för en årlig tillverkning av cirka 15,000 ton sulfatcellulosa och 8,000 standards sågade trävaror. Underhandlingar inleddes dels med Ytterstforsbolagets konkursbo om förvärv av anläggningarna och dels med domänstyrelsen om leverans av erforderligt virke från statens skogar i Norrbotten. Under utredningsarbetet kom man till det resultatet, att det nya bolaget, för att detsammias ställning skulle bli tillräckligt stark och för att erforderligt biträde av vissa intresserade skulle säkerställas, måste hava ett aktiekapital av minst 3,000,000 kronor. Svårigheter mötte emellertid att anskaffa ett så stort aktiekapital, och sedan andra utvägar förgäves försökts, vände sig representanter för ortsintresset till Kungl. Maj:t med anhållan om statens bistånd för förverkligande av det eftersträfvade målet.

Den allmänna plan, från vilken man år 1927 utgick, var i huvudsak följande. Det skulle bildas ett aktiebolag med ett aktiekapital av minst 3,000,000 kronor. Av minimikapitalet skulle 800,000 kronor tecknas av Ytterstforsbolagets konkursbo och likvideras genom överlåtande av konkursboets fastigheter vid Karlsborg med visst mindre undantag, 200,000 kronor tecknas och likvideras i vanlig ordning av enskilda samt återstoden, 2,000,000 kronor, tecknas antingen av staten eller av personer inom orten, vilka för ändamålet erhållit lån av staten. Lånen till dessa personer skulle, åtminstone i huvudsak, förmedlas av en för ändamålet bildad förening — »Föreningen Nederkalix Industri u. p. a.» — vilken skulle utlämna lån till sina medlemmar mot revers och säkerhet av aktier i bolaget, och skulle denna förening av staten erhålla lån intill ett belopp av högst 2,000,000 kronor mot säkerhet av de reverser, som lämnades av låntagarna hos föreningen, och de till pant för dessa reverser lämnade aktierna. Därest icke i form av lån för dylikt ändamål toges i anspråk hela det belopp av 2,000,000 kronor, som staten skulle tillhandahålla, skulle staten teckna aktier för återstoden, dock högst för 500,000 kronor. För att bolagets virkesbehov skulle i huvudsak säkerställas, skulle domänstyrelsen med bolaget avsluta ett långfristigt kontrakt om leverans av virke.

I en till socialdepartementet den 5 juli 1933 inkommen skrivelse har bolaget anhållit, att Kungl. Maj:t ville av tillgängliga medel bevilja bolaget ett lån å 1,000,000 kronor mot säkerhet av in-teckningar i bolagets fastigheter.

I skrivelsen har bolaget bland annat anfört följande:

Det år 1930 inträffade prisfallet å bolagets produkter fortsatte även år 1931 och åsamkade bolaget en förlust av i runt tal 760,700 kronor. Detta tvingade bolaget att hösten 1932 hos domänstyrelsen anhålla om ett års ytterligare förlängd kredit å råvaran, vilket också beviljades, sedan frågan underställts Kungl. Maj:ts prövning. Även år 1932 fortsatte prisfallet på sågade trävaror, men på grund av den prisförbättring på sulfatmassa, som inträffade under året, kunde bolaget få driften att gå ihop detta år samt därjämte vidtaga vissa avskrivningar på lagervärdena, men icke på fastigheterna.

Bolaget framhöll därjämte, att man måste räkna med att dess skuld till domänstyrelsen, som vid årsskiftet 1932/1933 uppgick till 981,425 kronor 89 öre och som förfölle till betalning den 15 september 1933, icke skulle kunna infrias inom föreskriven tid.

Under sommaren 1933 ordnades emellertid bolagets mellanhavande med domänstyrelsen tillsvidare på det sättet, att bolaget medgavs att till den 1 juni 1934 framskjuta betalningen av ett belopp av 723,706 kronor 30 öre jämte ränta, sedan skulden i övrigt inbetalts till förfallodagen. Nämnda anordning vidtogs för att under tiden möjligheterna för sanering av bolaget skulle kunna bliva föremål för undersökning och prövning.

Kungl. Maj:t uppdrog den 19 januari 1934 åt t. f. försäljningschefen hos domänstyrelsen K. O. Norlin och civilingenjören E. W. Bosæus att inom socialdepartementet såsom sakkunniga biträda med utredning angående Kalix träindustriaktiebolags kapitalbehov och förutsättningarna för fortsatt drift vid bolagets anläggningar. Den 2 mars 1934 avlämnade de sakkunniga promemoria i ämnet. Efter en orientering rörande företagens tillkomst framhålla de sakkunniga i nämnda promemoria, att bolaget icke av egna medel kunde fullgöra den framskjutna likviden samt att bolagets ställning i övrigt vore sådan, att det för upprätthållande av drift i den utsträckning, som bolagets nuvarande resurser medgäve, behövdes viss förstärkning av rörelsekapitalet utöver vad som erfordrades för gäldande av skulden till domänstyrelsen.

De sakkunniga hava återgivit bolagets balansräkning för den 31 december 1933, vilken är av följande utseende:

Tillgångar:

Jordbruks- och andra fastigheter	37,369: 63	
Sågverks- och brädgårdsanläggningen	544,820: 09	
Fabriksanläggningen	4,350,951: 07	
Inventarier vid sågverket	77,033: 77	
» » skogsavdelningen	8,887: 18	
» » sulfatfabriken	52,598: 85	138,519: 80

Lager av sågtimmer	329,802: 62		
» » sulfatved	412,262: 88		
Råvaror, stubbören	2,568: 08		
Lager av sågade trävaror	523,758: 54		
» » splittved	11,915: 50		
» » träkol	300: —		
» » ved	2,603: 50		
» » sulfatmassa	159,027: —		
» » biprodukter	1,900: —		
» » råmaterialier	249,569: 58		
» » sågavfall	500: —		
Lager av förrådsmaterialier:			
sågverket	51,375: 13		
sulfatfabriken	<u>142,065: 25</u>	<u>193,440: 38</u>	1,887,648: 08
Pråmar			50,000: —
Ångaren »Vikingen»	8,000: —		
Slup »Motor»	<u>2,000: —</u>		10,000: —
Skogsavdelningens förlag			57,288: 06
Diverse personer			32,200: 77
Kassabehållning			357: 39
Vinst och förlustkonto:			
Balanserad förlust från 1932	1,806,110: 02		
Årets vinst	<u>2,191: 38</u>		<u>1,803,918: 64</u>
		Kronor	8,913,073: 53
<i>Skulder:</i>			
Statskontoret, industrilånefonden			315,407: 99
Postsparbanken			500,000: —
Domänstyrelsen			1,340,083: 01
A. B. Svenska Handelsbanken:			
Checkräkning	53,181: 76		
Reverslån	1,000,000: —		
Accepter	<u>500,000: —</u>		<u>1,553,181: 76</u>
Reglerad brandskada			17,700: —
Skogsavdelningen			6,049: 84
Diverse personer			<u>176,150: 93</u>
		Kronor	3,908,573: 53
Eget aktiekapital: aktiekapitalet		»	<u>5,004,500: —</u>
		Kronor	<u>8,913,073: 53</u>
Tillgångar enligt förestående			7,109,154: 89
Främmande skulder			<u>3,908,573: 53</u>
Tillgångar över främmande skulder		Kronor	3,200,581: 36

Emot balansräkningen hava de sakkunniga framställt erinringar beträffande dels avskrivningarna, dels ock lagervärdena.

Resultatet av den sålunda reviderade balansräkningen framgår av följande av de sakkunniga gjorda uppställning, i vilken hänsyn tagits till de olika beräkningarna i fråga om avskrivningarna:

I bokslutet upptagna tillgångar	8,915,265		8,915,265
Härifrån avgår:			
för avskrivningar	1,131,073	903,900	
å lagervärden	237,554	1,368,627	237,554
			<u>1,141,454</u>
		7,546,638	7,773,811
Avgår från 1932 balanserad förlust	1,806,110		1,806,110
Återstående värden	5,740,528		5,967,701
Avgår främmande skulder	3,908,573		3,908,573
Återstår netto tillgångar	1,831,955		<u>2,059,128</u>
	motsvarande	36.6 %	41.1 %

av det nuvarande aktiekapitalet.

De sakkunniga framhålla i detta sammanhang, att det icke med hänsyn till hittills tillämpat förfaringssätt vid bokslutsuppställningarna kunde av föreliggande förvaltningsberättelser utläsas, huru totalförlusten per den 31 december 1933 fördelade sig på respektive år. Den ojämförligt största förlusten torde dock belöpa på åren 1930 och 1931.

Aktiekapitalet fördelar sig enligt de sakkunniga sålunda:

Av enskilda personer tecknat och kontant inbetalt . . .	158,100	
Av enskilda personer, tillhörande industriföreningen, tecknat 1,597,900, varav inbetalts per 9/2 1934	204,272: 15	
Resterande belopp	1,393,627: 85	
utgör alltjämt lån från staten med säkerhet i aktierna.		
Av staten direkt tecknat och inbetalt	398,500	
Summa kontant inbetalt	2,154,500	
Av konkursförvaltningen i aktiebolaget Ytterstfors—Munksund tecknat och genom överlåtelse av fastigheterna inbetalt ¹	850,000	3,004,500
Av staten ytterligare direkt tecknat och inbetalt	2,000,000	
	Summa aktiekapital per 31/12 1933	5,004,500

Av staten hade alltså, framhålla de sakkunniga, direkt eller via industriföreningen tecknats 3,792,128 kronor eller 76 % av aktiekapitalet. Enskilda personer hade tecknat 362,372 kronor och konkursförvaltningen i aktiebolaget Ytterstfors-Munksund 850,000 kronor, utgörande respektive 7 % och 17 % av aktiekapitalet.

De åtgärder, som i anledning av Kalixbolagets iråkade läge främst torde sättas i fråga, äro enligt de sakkunnigas förmenande *antingen* att uppskjuta en definitiv sanering av företaget till dess bolagets nuvarande kontrakt om

¹ Aktierna hava sedermera övertagits av aktiebolaget Svenska handelsbanken.

virkesleveranser från domänverket utgår vintern 1935—1936 samt tillsvidare lämna bolaget erforderlig kapitalförstärkning i form av lån, *eller ock*, att snarast genomföra den erforderliga saneringen av företaget.

För först angivna alternativ talar enligt de sakkunniga väsentligen följande:

Kalixbolagets hittillsvarande verksamhetstid har infallit under en allmän ekonomisk kris, som särskilt drabbat cellulosa- och trävaruindustrierna. Först med år 1934 synes en för bolagets ekonomiska resultat fördelaktig återgång till normala marknadsförhållanden vara att vänta. De talrika enskilda personer och lokala samfälligheter i Norrbotten, som tecknat aktier i bolaget, torde därför icke utan skäl kunna göra gällande, att ett slutligt bedömande av företagets ekonomiska förhållanden bör ske ej blott på resultaten av en rad exceptionella krisår utan även efter vad som under ett par år av någorlunda normala konjunkturer kan framkomma.

Därest på grund härav Kalixbolaget enligt sin hos Kungl. Maj:t gjorda framställning skulle beviljas ett lån, torde numera föreliggande omständigheter påkalla annat lånebelopp än det i framställningen avsedda.

Kapitalbehovet för en årstillverkning och skeppning av 8,500 standards sågade varor och 20,000 ton cellulosa skulle intill skeppningssäsongens början innevarande år bliva följande:

Skuldökning januari	163,210 kronor
» februari	208,260 »
» mars	214,260 »
» april	259,810 »
» maj	260,260 »
Likvid till domänverket $\frac{1}{6}$ 1934 jämte ränta	735,330 »
Summa 1,841,130 kronor.	

Av detta belopp beräknas 550,000—850,000 kronor skola täckas av gällande kreditavtal med aktiebolaget Svenska handelsbanken. Med utgångspunkt från minsta beloppet, 550,000 kronor, skulle återstå att täcka cirka 1,290,000 kronor. Då förlagsskulden till aktiebolaget Svenska handelsbanken den 1 januari 1934 uppgick till 1,553,182 kronor, skulle icke ens det högsta här beräknade beloppet för kreditökningen bringa skulden att uppnå det avtalade maximumbeloppet 2,500,000 kronor. Differensen emellan beloppen 850,000 och 550,000 kronor torde böra utgöra reserv för eventuell förskjutning av tiderna för inkomster och utgifter under första avskeppningsmånaden för säsongen, nämligen juni månad.

De sakkunniga framhålla därefter önskvärdheten av att till bolagets förfogande utöver nyssnämnda 1,290,000 kronor kunde ställas 75,000 kronor för anordnande av hyvleri samt 75,000 kronor för rationellare utnyttjande av träbränsle, vilket skulle bringa totala erforderliga beloppet för ett nytt lån upp till 1,440,000 kronor, eller i avrundat tal 1,500,000 kronor. Då lånen från reservationsanslaget till främjande av enskild företagsamhet i ett flertal fall vore räntefria under två års tid från utlämnandet, syntes icke omotiverat att räntefrihet beviljades för nu frågasatt lån intill 1935 års utgång. Enär de sakkunniga förutsatte, att definitivt avgörande rörande företaget framtida förhållanden skulle träffas omkring nyssnämnda tidpunkt, hava de sakkunniga

föreslagit, att beslut om räntefot från den 1 januari 1936 samt om amorteringstid då meddelades av Kungl. Maj:t.

Till stöd för det av de sakkunniga sist angivna alternativet, definitiv sanering, anföres att bolagets aktiekapital redan gått förlorat till så stor del, att laga skyldighet till likvidation skulle inträda redan efter en ytterligare förlust av cirka 300,000 kronor, vilket belopp väsentligt understeg den genomsnittliga årsförlusten under bolagets hittillsvarande verksamhetstid, samt att det osäkerhetstillstånd, som rådde intill dess att definitiva linjer för bolagets framtid föreläge, givetvis försvårade en effektiv och planmässig driftledning.

Beträffande kapitalbehovet vid en sanering uttala de sakkunniga följande:

Det av moderniseringsåtgärder föranledda kapitalbehovet torde i förstone böra inskränkas till förut omnämnda cirka 150,000 kronor för hyvleri och rationellare bränsle- och kraftförsörjning. Därefter torde i ordningen följa det utlägg på 830,000 kronor jämte med produktionsökningen sammanhängande ökning av rörelsekapitalet med cirka 1,150,000 kronor eller tillsammans cirka 2,000,000 kronor, som sågens och brädgårdens iordningställande påkalla. Först i sista hand skulle utbyggnaden av cellulosafabriken och därav betingade avsevärda ökning av såväl anläggnings- som rörelsekapital komma i fråga.

Vid saneringen bör bolagets nuvarande aktiekapital nedsättas till det belopp, som kan anses återstå av företagens egna kapital, alltså omkring 35 % av nominella 5,004,500 kronor. Erforderligt nytt kapital utgör tillsammans cirka 3,500,000 kronor, motsvarande dels de 1,500,000 kronor, som likvider till domänverket m. m. enligt föregående utredning omedelbart påkalla, dels cirka 2,000,000 kronor för den i sinom tid utökade sågverksrörelsen. Det på grund av större försågning högre lagervärdet bör ge möjlighet till ökad förlagskredit utan bistånd från statens sida. Sålunda torde statsverket icke behöva bidra till saneringen med högre belopp än 3,000,000 kronor. Denna insats förutsättes skola ske i form av aktieteckning och det nya aktiekapitalet sålunda komma att utgöra 4,750,000 kronor.

Den förlust, som statsverket i samband med saneringen får att bokföra, utgöres av skillnaden emellan nuvarande och nedsatt nominellt värde på såväl de bolagets aktier, som statsverket direkt tecknat, som även större delen av industriföreningens aktiestock. Därutöver torde vid likvidation av föreningen framkomma viss förlust, som omnämnes i det följande.

I fråga om industriföreningen anföra de sakkunniga slutligen:

Den vid bildandet av Kalix träindustriaktiebolag föreliggande planen, att med Föreningen Nederkalix Industri u. p. a. som mellanhand anskaffa en avsevärd del av det nya företagens kapital från enskilda inom orten, har sedermera visat sig ohållbar. Den långvariga krisen har för ett flertal föreningsmedlemmar, särskilt jordbrukare och arbetare, gjort det svårt eller omöjligt att verkställa avtalade amorteringar och räntelikvider. De som säkerheter lämnade personliga reverserna äro av samma anledning till stor del värdelösa. Därjämte synes en påfallande passivitet vid bevakandet av föreningens intressen hava förelegat från föreningens styrelses sida, vilket även föranlett upprepade erinringar av föreningens revisorer.

Den ursprungliga planen för amortering och förräntning av det statslån på 1,597,700 kronor, som år 1928 lämnades föreningen, följdes blott till år 1930, då den första amorteringen erlades. Sedermera begärdes och erhöles uppskov med 1931 och 1932 års amorteringar. År 1933 har föreskriven amor-

tering underlåtits och icke ens ett sedan länge föreliggande styrelsebeslut om framställning till Kungl. Maj:t om uppskov med inbetalning av förfallen ränta och amortering har verkställts. Anmärkningsvärt är vidare, att belopp, som av föreningsmedlemmar inbetalts såsom avbetalning på tecknade aktier, sedermera av föreningen använts att hos statskontoret likvidera förfallna, men av flertalet medlemmar försummade räntor. Vid utgången den 30 juni 1933 av senaste räkenskapsår redovisades sålunda en kapitalfordran hos föreningens medlemmar av 1,395,321:85 kronor emot en kapitalskuld till statskontoret av 1,512,970 kronor. För skillnaden 117,648:15 kronor har statskontoret ingen säkerhet i medlemmarnas reverser, enär medlemmarna äga rätt att individuellt utbetomma sina aktier efter till föreningen gjord inbetalning. Redan vid utgången av senaste bokslutsåret utgjorde föreningens bokförda fordran för upplupna, ej betalda räntor 178,910:07 kronor, och denna fordran torde till större delen vara värdelös. Föreningens styrelse har också själv funnit föreningens ställning ohållbar och ifrågasatte i sin den 7 september 1933 daterade berättelse, att föreningen borde träda i likvidation. En sådan åtgärd synes numera ofrånkomlig och torde icke böra uppskjutas, även om ett definitivt ordnande av Kalix Träindustriaktiebolags förhållanden ännu icke skulle anses lämpligt.

På sätt statskontoret angivit häftade enligt den av Kalix träindustriaktiebolag framlagda balansräkningen per den 31 december 1933 bolaget i skuld — i runda tal — till statskontoret med 315,000 kronor, till postsparbanken med 500,000 kronor och till domänstyrelsen med 1,340,000 kronor, varjämte från statskontoret utbetalats dels för teckning av statens aktier i bolaget 2,398,500 kronor dels ock, för möjliggörande av aktieteckning i bolaget av enskilda, till industriföreningen ett lån, å vilket den 31 december 1933 återstode oguldet omkring 1,513,000 kronor i kapital och 76,000 kronor i förfallna räntor. Statens engagemang i bolaget uppgick sålunda vid nämnda tidpunkt till i runt tal 6,142,000 kronor. Enligt vad domänstyrelsen upplyst, utgör emellertid styrelsens fordran hos bolaget numera 2,157,796 kronor 21 öre, vadan alltså statens engagemang i bolaget uppgår till i runt tal 7 miljoner kronor.

Kommerskollegium och *socialstyrelsen* hava i fråga om det av de sakkunniga föreslagna lånebeloppet av 1,500,000 kronor framhållit, att däri inginge vissa belopp för en del såsom önskvärda betecknade nyanläggningar. Det syntes emellertid ämbetsverken icke lämpligt att vid nu ifrågasatta kapitalförsträckning gå utöver det belopp, som oundgängligen erfordrades för att tillgodose det omedelbara finansieringsbehovet, vilket de sakkunniga beräknat till 1,290,000 kronor eller, avrundat uppåt, till omkring 1,300,000 kronor. Ämbetsverken föreslå därför, att lånebeloppet sättes till 1,300,000 kronor samt att till grund för lånevillkoren lägges bolagets erbjudande med de tillägg, som av de sakkunniga föreslagits. Ämbetsverken erinra därjämte, att av lånebeloppet åtskilligt mer än hälften komme att tillgodogöras statliga verk och fonder.

Departementschefen har framhållit, att driften vid Kalix träindustriaktiebolags anläggningar vid Karlsborg icke kan upprätthållas, därest icke bistånd i en eller annan form lämnas bolaget. Med hänsyn till de allmänna

betingelserna för industriell drift av ifrågavarande slag inom Kalixorten har departementschefen förklarat sig anse, att staten, som dels direkt tecknat aktier i Kalixbolaget till ett belopp av 2,398,500 kronor, dels ock för möjliggörande av aktieteckning i bolaget av enskilda tillhandahållit industriföreningen ett lån, å vilket den 31 december 1933 återstod oguldet omkring 1,513,000 kronor i kapital och 76,000 kronor i förfallna räntor, bäst tillgodosåge sina ekonomiska intressen i företaget genom fortsatt drift vid dess anläggningar.

Härefter fortsätter departementschefen:

Frågan om ytterligare bistånd från statens sida för driftens uppehållande bör emellertid framför allt ses ur sociala synpunkter. Av de av arbetslöshetskommissionen lämnade uppgifterna framgår, att en omfattande arbetslöshet råder inom Nederkalix kommun. Ett nedläggande av bolagets verksamhet skulle självfallet i hög grad försvåra de rådande förhållandena. Då arbetslösheten för närvarande nått avsevärt större omfattning än vid tidpunkterna för statens tidigare ingripanden, synas mig de skäl, som förut lett till bistånd från statens sida, alltjämt kunna med oförminskad styrka åberopas. Beaktas bör jämväl att en ökad arbetslöshet givetvis skulle sträcka sina verkningar även till befolkningsgrupper, som icke direkt arbeta för bolagets räkning. I betraktande av kommunens under senare år sjunkande skatteunderlag torde med visshet kunna förutsägas, att en driftinställelse vid Karlsborgs-verken skulle få mycket ödesdigra konsekvenser för kommunen i dess helhet samt för statsverket nödvändiggöra än längre gående åtgärder till hjälp åt det växande antalet arbetslösa.

Jag tillåter mig att i detta sammanhang erinra, att min företrädare i ämbetet vid övervägandet av de senast vidtagna stödåtgärderna framhållit, att man vid bedömandet av frågan om bistånd av statsmedel till bolaget icke borde bortse från det förhållandet att, om dåvarande prisförhållanden komme att förbli oförändrade under en längre tid, ytterligare förluster för bolaget icke torde kunna undgås. På grund av den stora betydelsen ur olika sociala synpunkter av rörelsens fortgång hade departementschefen, detta oaktat, kommit till den uppfattningen, att staten borde för Kalixbolagen möjliggöra att i ditillsvarande omfattning fortsätta verksamheten. De befarade förlusterna hava inträffat, men nuvarande konjunkturer ingiva av allt att döma förhoppningar om förbättrade resultat av bolagets rörelse.

I likhet med kommerskollegium och socialstyrelsen är jag av den uppfattningen, att förhållandena äro sådana, att det icke gives rådrum för mera ingående överväganden, enär risken för driftens inställande av brist på rörelsekapital synes överhängande. Jag nödgas därför nu inskränka mig till att föreslå åtgärd i syfte att tillgodose bolagets behov av dylikt kapital. Emellertid är det min avsikt att, så snart riksdagens beslut i denna del föreligger, införa Kungl. Maj:t framlägga förslag till en allsidig och sakkunnig utredning av frågan om förevarande industris upprätthållande och den medverkan från statens sida i olika hänseenden, som i fortsättningen kan befinnas böra ifrågakomma, därvid de riktlinjer, som antytts av 1933 års skogsindustrisakkunniga samt nyssnämnda ämbetsverk, skola beaktas. I samband därmed finner jag i hög grad påkallat, att, i anslutning till vad skogsindustrisakkunniga framhållit, det mycket otillfredsställande sätt, på vilket industriföreningen fullgjort sina förpliktelser gentemot statsverket, blir föremål för närmare undersökning i syfte att jämväl i detta avseende förutsättningar för ordnade förhållanden må uppnås.

Av det sagda framgår, att jag tillstyrker, att bolaget nu tilldelas lån av statsmedel för likviditetens återställande. Såsom framhållits hava de sakkunniga föreslagit, att lånesumman måtte fastställas till 1,500,000 kronor, i vilket belopp inginge kostnaderna för vissa särskilt önskvärda nyanläggningar. Kommerskollegium och socialstyrelsen hava ifrågasatt, att kapitalförstärkningen icke skulle gå utöver det belopp, som oundgängligen erfordras för att tillgodose det omedelbara finansieringsbehovet, vilket av de sakkunniga beräknats till ett belopp av 1,290,000 kronor. Enligt min mening tala vägande skäl för att lånebeloppet i enlighet med de sakkunnigas, av skogsindustrisakkunniga och länsstyrelsen i Norrbottens län tillstyrkta förslag fastställas till 1,500,000 kronor.

Beträffande förräntnings- och amorteringsvillkor synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut. Likaledes torde Kungl. Maj:t böra hava att pröva säkerheterna för det ifrågasatta lånet.

För beredande av medel för ändamålet torde anslag böra anvisas å nästkommande års riksstat. Finansieringen synes böra ske genom ett anslag, som anvisas såsom kapitalökning å fonden för låneunderstöd. Anslaget torde böra erhålla reservationsanslags natur. Med hänsyn bland annat till vad statskontoret anfört angående beskaffenheten av de hypotek, som skulle läggas såsom säkerhet för ifrågavarande lån, har jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, ansett mig böra föreslå, att anslaget anvisas att utgå av skattemedel.

Utskottet. Att nu framställning måste göras om ytterligare statsunderstöd till Kalixbolaget måste uppenbarligen framstå som beklagligt. Som förklaring härtill har dock kunnat åberopas, att bolagets hittillsvarande verksamhetstid infallit under en allmän kris, som även för andra cellulosa- och trävaruföretag varit ekonomiskt synnerligen prövande. Från sakkunnigt håll har vitsordats, att företaget nationalekonomiskt sett äger fullt berättigande. I detta avseende må erinras, att Kalixföretaget tillkommit som ett viktigt led i utvecklingen av Norrbottens trävaruindustri. Denna utveckling, av vars befrämjande staten som den störste skogsägaren i Norrbotten äger ett betydande intresse, har gått mot en koncentration av förädlingsanläggningarna till utloppen av de två största vattendragen, nämligen Piteälven med det av staten ägda sågverket vid Lövholmen samt Kalixälven med därvarande av Kalixbolaget ägda cellulosaafabrik och sågverk.

Avgörande för utskottet vid dess prövning av frågan ha emellertid varit de vittgående ekonomiska och sociala följder, som — enligt vad kommerskollegium och socialstyrelsen vitsordat — ett avbrott i Kalixbolagets verksamhet skulle få för den redan förut av arbetslöshet hårt drabbade Kalixbygden, och utskottet har med hänsyn härtill ej velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag om ett tillfälligt lån till bolaget å 1,500,000 kronor.

Avsikten är, att så snart riksdagens beslut föreligger företaga en allsidig utredning, ägnad att läggas till grund för ett mera definitivt avgörande av frågan om Kalixföretagets fortsatta bestånd. Angeläget är, att härvid också utan vidare dröjsmål undersökas de i propositionen anmärkta förhållandena beträffande Kalix industriförening.

Utskottet, som i likhet med departementschefen anser att tackning för ifrå-

gavarande anslag bör beredas av vanliga statsinkomster och ej av lånemedel, får hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag, må

a) medgiva, att till stöd åt Kalix träindustriaktiebolag må på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas, utlämnas ett lån å 1,500,000 kronor; samt

b) bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Statens utlåningsfonder: Fonden för låneunderstöd» för sagda ändamål för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Stockholm den 1 juni 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hamrin, Bergqvist, Nilsson* i Malmö, *Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson, Bagge, Asplund, Walles, Bergström, Nylander, Jonsson* i Lycksele och *Tham*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Holmgren, Jansson, Strindlund, Persson* i Fritorp, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson, Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna och *Andersson* i Prästbol.

Reservationer:

dels av herrar *Nilsson* i Gränebo, *Bagge, Nylander, Tham, Holmgren, Persson* i Fritorp och *Persson* i Falla, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Redan vid 1927 års riksdag, då beslut första gången fattades om ekonomiskt stöd åt Kalixbolaget, uttalade riksdagen starka betänkligheter häremot såväl av principiella skäl som också på grund av sin tvekan om bolagets allmänna ekonomiska förutsättningar. Åt denna tveksamhet har också sedermera givits uttryck, då vid 1928 och 1931 års riksdagar ytterligare ekonomiskt bistånd utverkades åt bolaget.

Statens nuvarande direkta kapitalinsats för Kalix träindustriaktiebolag uppgår till cirka 3,900,000 kronor, vartill komma lån från industrilånefonden å 315,000 kronor samt från postsparbanken å 500,000 kronor. Skulderna till domänstyrelsen på grund av olikviderade virkesleveranser uppgå för närvarande till cirka 2,100,000 kronor.

De redan skedda statliga uppostringarna å detta företag ha alltså varit högst betydande. Ätt under sådana förhållanden nu till Kalixbolaget utlämna ytterligare statsmedel måste tvivelsutan ingiva största betänkligheter, i all synnerhet som ingen som helst trygghet vinnes för bolagets fortbestånd. Tvärtom antydes behovet av ytterligare statssubvention som sannolikt.

Departementschefen har i propositionen tillkännagivit sin avsikt att, så snart riksdagens beslut föreligger, igångsätta en utredning om Kalixindustriens upprätthållande och »den medverkan från statens sida i olika hänseenden, som i fortsättningen kan befinnas böra ifrågakomma». Det synes utskottet riktigtast, att denna utredning företages, innan frågan om ytterligare bistånd till Kalixföretaget av riksdagen prövas. Utskottet finner lämpligt, att en dylik allsidig utredning med tillhjälp av anlitade fackmän snarast utföres. Ange läget är, att härvid också utan vidare dröjsmål undersökas de i propositionen anmärkta förhållandena beträffande Kalix industriförening.

Resultaten av dessa utredningar torde kunna föreligga i så god tid, att statsmakterna redan i början av 1935 års riksdag kunna pröva huruvida och på vad sätt staten bör ytterligare medverka för att trygga Kalixanläggningarnas fortbestånd. Under förutsättning att domänstyrelsen i avvaktan härför lämna ett tillfälligt ytterligare anstånd med virkeslikviderna beträffande såväl kapital som ränta bör driften kunna tillsvidare fortgå utan något beslut vid innevarande riksdag om ytterligare penningförsträckning till bolaget. I detta avseende är att märka den betydande finansiella lättnad, som bör inträda för bolaget i och med skeppningssäsongens öppnande. Inflytande skeppningslikvider synas väl räcka till beräknade utgifter intill nästkommande vår.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej må av riksdagen bifallas.»;

dels av herrar *Hamrin* och *Jeppsson*, som ansett, att utskottet bort i enlighet med förslag av kommerskollegium och socialstyrelsen tillstyrka anvisande utav ett reservationsanslag å 1,300,000 kronor;

dels ock av herrar *Strindlund* och *Svensson* i Grönvik.